

РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ОБСЛУГОВУЮЧОЇ КООПЕРАЦІЇ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

С. В. Сирцева, асистент

Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто необхідність розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в умовах інноваційних процесів. Визначено основні проблеми їх розвитку та внесено пропозиції щодо локалізації негативних процесів в кооперативному русі та надання йому динамічного розвитку.

Постановка проблеми. В сучасних ринкових умовах сільськогосподарські підприємства України потребують нових форм організації економічної роботи в інноваційному напрямі, оскільки практика доводить, що саме інноваційні зрушення здатні не лише забезпечити високі показники економічного росту, але й вирішити певні екологічні, соціальні проблеми, забезпечити конкурентоспроможність економіки.

Одним із основних способів подолання суперечностей між обмеженими можливостями різноманіття організаційно-правових форм господарювання сільськогосподарських товаровиробників і специфікою функціонування продовольчого ринку виступає саме кооперація. В Україні процес створення кооперативів у сфері здійснення ринкової діяльності сільськогосподарських виробників не став масовим явищем, а створені кооперативи працюють недостатньо ефективно та нестабільно [1, с. 328].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання, пов'язані з розвитком кооперації в нашій країні, розглянуто у працях провідних вітчизняних економістів, зокрема І. Топіхи, В. Фурмана, В. Цимбала, Т. Шаповал та ін. Проте, нині недостатньо висвітлено питання щодо розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації, на законодавчому рівні не створено сприятливих умов для їх успішної та економічно ефективної діяльності в умовах переходу аграрного сектора економіки на інноваційний тип розвитку.

Мета дослідження полягає у визначенні необхідності розвитку сільськогосподарської кооперації в сучасних умовах господарювання на інноваційній основі.

Виклад основного матеріалу. Ще за часів Й. Шумпетера вважалося, що більшу здатність до інноваційної діяльності мають великі фірми (корпорації), які мають значні можливості фінансувати, вимагають великих витрат дослідження і розробки з власних і позикових джерел, можуть використовувати ефект масштабу виробництва, диверсифікують ризики, формуючи певні портфелі інноваційних проєктів. Тому сучасна практика інноваційного розвитку передбачає формування міжфірмової кооперації особливо в аграрному секторі економіки.

Інтеграція і кооперація є одним з вирішальних напрямів раціонального використання виробничого потенціалу окремих товаровиробників, колективних сільськогосподарських підприємств, агрофірм та аграрних акціонерних товариств, а також прискорення науково-технічного прогресу, освоєння комплексної механізації та автоматизації виробничих процесів в галузях сільського господарства.

Незважаючи на те, що Організацією Об'єднаних Націй оголошено 2012 р. Міжнародним роком кооперативів, в нашій країні існує ряд проблем, пов'язаних з їх розвитком (нестабільність політичних та соціально-економічних умов, в яких постійно перебуває українське селянство). Так, якщо в 2005 р. в Україні функціонувало 1127 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів – то на початок 2010 р. – 430. За оцінкою окремих дослідників, нині такою формою корпоративних відносин охоплено близько 0,3 % сільського населення [2].

Але державною вживається ряд заходів щодо покращення даної ситуації. У 2009 р. за ініціатииви прем'єр-міністра України прийнято «Державну цільову програму розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів до 2015 року», що стало серйозним поштовхом для розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів (СОК) в Україні. Особливість цієї державної цільової програми полягала у тому, що вперше у новітній історії України із держбюджету виділено 90 млн грн, які були направлені у регіони на підтримку СОК. Важливість цих коштів у тому, що з'явилась можливість утворенням сільгоспкооперативам відшкодувати 90 % вартості придбаних технічних ресурсів. Внаслідок цього вже 2011 р. характеризувався черговим зростанням кількості СОК. Сьогодні нараховується 565 обслуговуючих сільськогосподарських

кооперативів. Це обумовлено підтримкою регіональних органів влади, виділення коштів з обласних бюджетів на підтримку розвитку сільськогосподарської кооперації [3].

Ми підтримуємо позицію В. Фурмана, що необхідно внести зміни до законодавства, згідно з якими надати СОКам статусу неприбуткових господарських формувань. Важливо також у бюджеті передбачати кошти на відновлення фінансування «Державної цільової програми розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів до 2015 року», а також програми державної підтримки дорадництва [3].

Також однією з головних перешкод створення СОК є досить велике податкове навантаження визначене Податковим кодексом України. Більше того, цей правовий акт знищує будь-яку перспективу для створення таких кооперативів виробниками абсолютної більшості овочів, фруктів, м'яса, молока – особистими селянськими господарствами. Створення умов для розвитку СОК, їх перетворення у фермерські господарства, підтримка фермерських господарств – це інституційна основа кооперації на селі. Тому чи не найголовнішим завданням на теперішньому етапі є перегляд норм Податкового кодексу України для створення стимулів для самоорганізації населення у кооперативи, інтересу для дрібних та середніх товаровиробників об'єднуватися у СОК.

У більшості країн світу кооперативна цілина піднімалася з допомогою дорадництва, проте в Україні ця справа вкрай занедбана. Держава не виділяє коштів на її підтримку і розвиток. А тому одне з гальм кооперативного руху, на думку В. Фурмана, є малоосвіченість селянства. Кооперацію кожен розуміє по-своєму. Для одного це – минуле українського села, для другого – синонім слова «колгосп», для третього – висока матерія. А тому без масової кооперативної освіти на селі не обійтися.

Для цього необхідно створювати навчальні центри, на базі яких підвищували б кваліфікацію працівники сільськогосподарських підприємств. За три-п'ять років існування таких центрів можна було б докорінно змінити психологію і світогляд найактивнішої частини жителів сільських територій. За допомогою цих навчальних структур, а також ЗМІ та випуску спеціальної методичної літератури слід пропагувати досвід найкращих СОКів [4].

Висновки. Отже, кооперативний рух повинен стати демократичною і ефективною організаційною формою на селі. Саме органи влади повинні розробляти і впроваджувати комплексні програми, направлені на формування СОК. Це дасть змогу створити критичну масу ефективних товаровиробників, які через сформовані ними кооперативні

структури вироблять правила гри в ринковому середовищі, що відповідатимуть інтересам переважної більшості селян.

Список використаних джерел

1. Топіха І. Н. Недоліки і переваги обслуговуючих кооперативів в аграрному виробництві / І. Н. Топіха, Т. П. Шаповал // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. праць. – Дніпропетровськ, 2007. – С. 328–332.

2. Цимбал В. О. Проблеми розвитку обслуговуючої кооперації на селі [Електронний ресурс] / В. О. Цимбал. — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Agroin/2011_46/ZUMBAL.pdf.

3. Томич І. Розвиток сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів – магістральний шлях для АПК України [Електронний ресурс] / І. Томич. – Режим доступу: http://agroua.net/news/news_34836.html.

4. Фурман В. Кооператив у кінці тунелю [Електронний ресурс] / В. Фурман // Сільські вісті. – 2011. – №141 (18731). – Режим доступу: <http://www.silskivisti.kiev.ua/18731/print.php?n=11528>.